

บทที่ 10

การอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรม (industry) หมายถึง กระบวนการแปรรูป หรือ ผลิตสิ่งของจากวัตถุดิบให้เป็นวัสดุใหม่ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ หรือ การประกอบกิจการด้านการผลิตสินค้าหรือโภคภัณฑ์ และการบริการ ผลิตภัณฑ์ที่ได้อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้โดยตรง หรือต้องนำไปเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตในขั้นตอนต่อไปจึงจะได้ผลิตภัณฑ์ตามที่ต้องการ มูลค่าของผลิตภัณฑ์ได้ขึ้นอยู่กับประเภทวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การขนส่งและความต้องการของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การอุตสาหกรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเพิ่มมูลค่าของสินค้า และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจแต่ละพื้นที่ เพราะนอกจากจะทำให้เกิดการจ้างงานแล้ว ยังเปิดโอกาสให้นาวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ได้อีกด้วย

ประเภทของอุตสาหกรรม

การประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรม อาจทำได้ด้วยวิธีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ใช้แรงงานและเงินลงทุนไม่มากนัก หรือเป็นกิจกรรมที่มีวิธีดำเนินการซับซ้อน ใช้แรงงานที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง มีเงินลงทุนสูง ใช้เครื่องจักรหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย ดังนั้นจึงสามารถจำแนกประเภทของอุตสาหกรรมได้ดังต่อไปนี้

1. การจำแนกตามลักษณะการผลิต

การนำวัตถุดิบมาแปรรูปเพื่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ อาจทำได้หลายวิธีและมีขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความต้องการของผู้บริโภค บางชนิดนำมาผ่านกระบวนการเบื้องต้นก็นำไปใช้ได้ แต่บางชนิดต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอนและมีกรรมวิธีการผลิตที่ซับซ้อน จึงจะได้ผลิตภัณฑ์ตามต้องการ ถ้าพิจารณาจากวิธีการในการผลิตดังกล่าวสามารถแบ่งออกได้ 3 ประเภท ได้แก่

1.1 อุตสาหกรรมขั้นปฐมภูมิ หรือ อุตสาหกรรมขั้นต้น หมายถึง การผลิตภาคอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติ หรือการนำผลผลิตทางการเกษตรมาผ่านกระบวนการแปรรูปอย่างง่าย ผลผลิตที่ได้จะนำไปเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมชนิดอื่น เช่น การทำเหมืองแร่ โรงสีข้าว แปรรูปไม้ การผลิตเส้นด้าย และโรงงานกะเทาะเมล็ดพืช เป็นต้น

1.2 อุตสาหกรรมขั้นทุติยภูมิ หรือ อุตสาหกรรมโรงงาน (factory industry) หมายถึง กระบวนการผลิตที่นำเอาวัตถุดิบจากอุตสาหกรรมปฐมภูมิมาแปรรูป เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่พร้อมจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น การนำไม้แปรรูปมาทำเฟอร์นิเจอร์ การนำเหล็กมาทำชิ้นส่วนรถยนต์ การนำข้าวสารมาทำแป้งและเส้นหมี่ และการนำด้ายมาทอผ้า เป็นต้น

1.3 อุตสาหกรรมขั้นตติยภูมิ หรือ อุตสาหกรรมบริการ หมายถึง กิจกรรมที่มุ่งตอบสนองการให้บริการเป็นสำคัญ เช่น การประกอบกิจการด้านการขนส่ง การท่องเที่ยว การโรงแรม และการตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งอุตสาหกรรมดังกล่าวเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะ

อุตสาหกรรมด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมที่นำเงินตราจากต่างประเทศเข้ามาในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก และเศรษฐกิจชาติในภาวะวิกฤติด้านการส่งออกมาโดยตลอด

2. จำแนกตามขนาดการผลิต

กระทรวงอุตสาหกรรม แบ่งประเภทอุตสาหกรรมตามขนาดการผลิต โดยพิจารณาจากลักษณะการใช้แรงงาน จำนวนแรงงาน เงินทุนในการดำเนินการ การจัดการด้านอุตสาหกรรมสามารถจำแนกอุตสาหกรรมได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

2.1 อุตสาหกรรมในครัวเรือนหรือหัตถกรรม หมายถึง อุตสาหกรรมที่ทำในครัวเรือน โดยใช้แรงงานในครอบครัวเป็นสำคัญ อาจมีการนำเครื่องจักรเครื่องมือง่าย ๆ มาใช้อำนวยความสะดวกบ้าง แต่เป็นการใช้แรงงานคนเป็นหลัก ซึ่งอุตสาหกรรมลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นคู่กับสังคมมนุษย์มาช้านาน เริ่มจากการประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาเป็นลำดับ ปัจจุบันถึงแม้จะมีการนำเอาเครื่องจักรมาแทนแรงงานคนอย่างกว้างขวาง แต่งานหัตถกรรมยังเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ เช่น การจักสานไม้ไผ่ การแกะสลักไม้ การทำเครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องปั้นดินเผา ทอผ้า และกระดาษสา เป็นต้น

2.2 อุตสาหกรรมขนาดย่อม หมายถึง อุตสาหกรรมที่นำเครื่องจักรมาใช้ร่วมกับแรงงานคน แต่มีแรงงานไม่เกิน 50 คน ทรัพย์สินถาวรไม่เกิน 2 ล้านบาท ประกอบด้วยอุตสาหกรรมตั้งแต่สินค้าที่จำเป็นในการครองชีพไปจนถึงสินค้าประเภทฟุ่มเฟือย และเป็นอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ เช่น อุตสาหกรรมโลหะ โรงหล่อ โรงกลึง ตัดเย็บเสื้อผ้า โรงพิมพ์ โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และผลิตสิ่งของเครื่องใช้สำหรับอุปโภคบริโภค เป็นต้น

2.3 อุตสาหกรรมขนาดกลาง หมายถึง อุตสาหกรรมที่มีเงินลงทุนมากกว่า 2 ล้านบาทใช้แรงงานมากกว่า 50 คน แต่มีเงินลงทุนน้อยกว่าอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีกรรมวิธีผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมก่อสร้างและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

2.4 อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หมายถึง อุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนดำเนินการเป็นจำนวนมาก มีระบบการบริหารจัดการที่ทันสมัย มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน มีเครือข่ายการผลิตอย่างครบวงจร มีการใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางในการทำงาน หรือใช้เครื่องจักรที่ทันสมัยมาทำงานแทนคน เช่น โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า โรงงานผลิตปูนซีเมนต์ โรงงานกลั่นน้ำมัน โรงงานถลุงเหล็ก และโรงงานประกอบรถยนต์ เป็นต้น

ความสำคัญของอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ประเทศที่เจริญทั้งหลายล้วนเติบโตมาจากความสำเร็จในด้านอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ประเทศไทยมีสภาพภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมแก่การเกษตรกรรม ซึ่งเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมหลายประเภท และการมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่อยู่กึ่งกลางของภูมิภาค หากมีการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมจะสามารถส่งสินค้าภาคอุตสาหกรรมไปจำหน่ายยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนั้นหาก

พิจารณาถึงความสำคัญของภาคอุตสาหกรรมจึงอาจกล่าวได้ว่า การอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศหลายประการดังนี้

1. ความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม

การผลิตภาคอุตสาหกรรมเป็นกิจกรรมที่เพิ่มขีดความสามารถในการทำงานของมนุษย์ โดยมีการนำเครื่องจักร เครื่องยนต์มาทำงานแทนแรงงานคน ส่งผลให้ผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก จากประสิทธิภาพในการผลิตของเครื่องจักรเครื่องยนต์ดังกล่าวส่งผลให้เศรษฐกิจขยายตัว และมีพัฒนาการต่อเนื่องมาเป็นลำดับ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า อุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจหลายประการ ได้แก่

1.1 การจ้างงาน ถึงแม้การผลิตภาคอุตสาหกรรมจะมีการนำเอาเครื่องจักรมาแทนแรงงานคน แต่การทำงานดังกล่าวยังมีความจำเป็นต้องใช้แรงงานคนในการควบคุมการทำงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิตสินค้านั้น ๆ ต่อมาเมื่อการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีความซับซ้อนมากขึ้น ในแต่ละขั้นตอนการผลิตต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการควบคุมการผลิต ส่งผลให้มีการใช้แรงงานเพิ่มขึ้นตามขนาด และความซับซ้อนของกรรมวิธีการผลิตนั้นด้วย ในอดีตประชากรของไทยประกอบอาชีพเกษตรกรรมต่อเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทำให้กิจการด้านอุตสาหกรรมได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ ประกอบกับจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาคการเกษตรไม่สามารถรองรับแรงงานที่เพิ่มขึ้นได้ ส่งผลทำให้เกิดการอพยพแรงงานจากภาคเกษตรกรรมในชนบทเข้าสู่ตัวเมืองเพิ่มขึ้น การขยายตัวภาคอุตสาหกรรมดังกล่าวจึงสามารถรองรับการจ้างงาน ปัญหาการว่างงานก็จะลดลง ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มาตรฐานการครองชีพของประชาชนก็จะสูงขึ้น

1.2 การนำทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติถ้ามีการนำมาใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและต่อท้องถิ่นนั้น ๆ เช่น ดิน แร่ธาตุ สัตว์น้ำ ป่าไม้ และแหล่งน้ำ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เป็นวัตถุดิบที่สำคัญในภาคอุตสาหกรรม การพัฒนาด้านอุตสาหกรรม จะช่วยเพิ่มโอกาสในการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ ช่วยเพิ่มรายได้ และยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้น นอกจากนี้อุตสาหกรรมยังช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่วัตถุดิบที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติได้ด้วย

1.3 การผลิตสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องได้รับการตอบสนองในปัจจัยสี่อย่างเพียงพอ อันประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญในการผลิตสิ่งจำเป็นพื้นฐานเหล่านี้ ให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการหรือทดแทนการนำเข้าจากพื้นที่อื่น ซึ่งนอกจากสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนได้แล้ว ยังลดปริมาณการสูญเสียเงินตราเพื่อนำสินค้านั้นเข้ามาจากที่อื่นอีกด้วย การนำวัตถุดิบที่ได้จากธรรมชาติมาผ่านกระบวนการแปรรูป ให้สามารถสนองความต้องการดังกล่าว เช่น โรงสีข้าว โรงงานทอผ้า โรงงานแปรรูปไม้ โรงงานปูนซีเมนต์ และโรงงานผลิตยารักษาโรค เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถผลิตสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันปัจจัยดังกล่าวล้วนมาจากผลผลิตภาคอุตสาหกรรมทั้งสิ้น การผลิตภาคอุตสาหกรรมจึงเป็นกิจกรรมทางการผลิตที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของประชาชนทุกคน

1.4 การลดปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงิน การผลิตภาคอุตสาหกรรมเป็นกรรมวิธีที่นำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเพิ่มมูลค่า โดยนำมาผ่านกระบวนการแปรรูปให้ได้ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูงขึ้น มี

อำนาจต่อรองกับผู้บริโภคสูงขึ้น กล่าวคือ สินค้าภาคอุตสาหกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับภาคเกษตรจะมีมูลค่าต่อหน่วยสูง ผู้ผลิตสามารถกำหนดราคาขายได้ และมีอำนาจต่อรองสูงกว่าสินค้าเกษตร เพราะสินค้าอุตสาหกรรมต้องพึ่งดินฟ้าอากาศน้อยกว่า มีอายุในการเก็บรักษานานกว่า จำนวนผู้ประกอบการมีไม่มาก ดังนั้นการส่งสินค้าอุตสาหกรรมไปขายยังต่างประเทศจึงมีมูลค่าสูงกว่าสินค้าเกษตรมาก ราคาต่อหน่วยของสินค้าภาคอุตสาหกรรมที่สูง จะช่วยเพิ่มมูลค่าสินค้าส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มาก โดยเฉพาะถ้าสามารถผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้า ควบคู่กับมุ่งผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกก็จะช่วยเพิ่มรายได้ให้ประเทศ ซึ่งจะส่งผลดีต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศ สำหรับประเทศที่ส่งสินค้าอุตสาหกรรมจึงสามารถแก้ปัญหาดุลการค้าและดุลการชำระเงินของประเทศได้

2. ความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศ

สิ่งที่มนุษย์ในปัจจุบันยังไม่แตกต่างจากสัตว์โลกทั่วไป คือ การแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยกำลัง ในอดีตการแก้ปัญหาดังกล่าวอาจใช้เพียงกำลังทางร่างกาย แต่เมื่อวิทยาการต่าง ๆ เจริญมากขึ้น มนุษย์ได้นำวิทยาการดังกล่าวมาพัฒนาและผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ สำหรับใช้ต่อสู้เพื่อป้องกันตนเองและเอาชนะฝ่ายตรงข้ามมาเป็นลำดับ การผลิตภาคอุตสาหกรรมจึงถูกนำมาใช้ในการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ และพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ ปัจจุบันความขัดแย้งของมนุษย์ยังสามารถเกิดขึ้นได้เสมอ การสงครามเป็นวิธีที่มนุษย์ใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวตลอดมา อาวุธหรือยุทโธปกรณ์เป็นสิ่งที่มีมนุษย์แสวงหามาเพื่อให้ได้รับชัยชนะหรือขจัดปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ซึ่งยุทโธปกรณ์ดังกล่าวได้แก่ อาวุธยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะในการขนส่ง เครื่องมือสื่อสาร พลังงานเชื้อเพลิง อาหาร ยารักษาโรค เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การอุตสาหกรรมสามารถผลิตยุทโธปกรณ์ดังกล่าวตลอดมา ซึ่งขีดความสามารถในการผลิตอาวุธนอกจากจะช่วยให้ประเทศมีความมั่นคงจากการรุกรานจากประเทศอื่นแล้ว การส่งอาวุธยุทโธปกรณ์ไปจำหน่ายให้ประเทศอื่นก็เป็นรายได้ที่เข้าสู่ประเทศได้อีกทางหนึ่งด้วย

การเลือกแหล่งประกอบอุตสาหกรรม

การประกอบกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ การเลือกแหล่งที่ตั้งที่เหมาะสมจะช่วยลดต้นทุน และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น โดยการเลือกแหล่งที่ตั้งของสถานที่ประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้สามารถลดต้นทุนการผลิตในด้านการขนส่ง แรงงาน สิ่งสาธารณูปโภค และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการแข่งขันกับสถานประกอบการรายอื่นได้อีกด้วย

1. องค์ประกอบในเลือกแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรม

ในการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมนั้นถือว่าการลงทุนในต้นทุนคงที่ ดั้งนั้นก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทำเลที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมควรพิจารณาให้ดี การเลือกทำเลที่ตั้งเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบธุรกิจภาคอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการจะต้องเลือกสถานที่ที่มีปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำหรับการตัดสินใจในการเลือกแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมดังต่อไปนี้

1.1 แหล่งวัตถุดิบ (raw materials resource) แหล่งวัตถุดิบเป็นปัจจัยประการสำคัญ ที่มีบทบาท ต่อทำเลที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมบางประเภท ต้องตั้งอยู่ในแหล่งวัตถุดิบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ และชนิดของวัตถุดิบ ถ้าหากเลือกทำเลที่ตั้งโรงงาน ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ก็จะลดค่าใช้จ่าย ในการขนส่ง หรือลดต้นทุนค่าขนส่ง (transportation costs) จากวัตถุดิบ ไปยังโรงงาน และลดเวลา ในการขนส่ง วัตถุดิบด้วยเช่นกัน

1.2 แหล่งแรงงาน (labor) อุตสาหกรรมแต่ละประเภทต้องใช้แรงงานแตกต่างกัน ในการพิจารณาด้านแรงงานนั้น ก่อนอื่นต้องทราบก่อนว่า อุตสาหกรรมของเราต้องการแรงงานประเภทใดมากที่สุด และทำเลที่จะไปตั้งโรงงานมีแรงงานเพียงพอหรือไม่ หากแรงงานในแถบนั้นไม่เพียงพอ ก็จะเป็นปัญหาให้กับ โรงงานที่จะต้องจ้างแรงงานในที่อื่น ๆ มาทำ เพราะในโรงงานอุตสาหกรรมบางประเภทจำเป็นต้องใช้แรงงาน จำนวนมาก และหลายระดับความรู้ความสามารถ

1.3 แหล่งจำหน่ายสินค้า หรือ ที่ตั้งตลาด (location of markets) ในการพิจารณา เลือกทำเลที่ตั้งโรงงานผลิตสินค้า หรือผลิตภัณฑ์บางอย่าง ซึ่งต้องไปจำหน่ายที่ตลาด อุตสาหกรรมบางประการไม่ เพียงแต่จะส่งผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังตลาดเท่านั้น แต่จะต้องอาศัยวัสดุต่าง ๆ จากตลาดเข้ามาเพื่อ ประกอบการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ด้วย

1.4 ที่ดิน (land) การซื้อที่ดินสำหรับสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการจะต้อง ตัดสินใจ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบหลายประการ ทั้งด้านจำนวนพื้นที่ ทำเลที่ตั้ง ราคาที่ดิน และสิ่ง สาธารณูปโภคต่าง ๆ หากที่ดินอยู่ในทำเลที่มีความพร้อมดังกล่าวก็จะมีราคาแพง ดังนั้นเพื่อส่งเสริมให้นัก ลงทุนตัดสินใจได้ง่ายขึ้นรัฐบาลจึงจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยก็ได้ดำเนินการ โดยจัดตั้ง เป็นนิคมอุตสาหกรรมไว้ให้กลุ่มนักลงทุนทางอุตสาหกรรมเข้ามาดำเนินการอยู่ในบริเวณเดียวกัน โดยมีการ จัดสรรที่ดิน สาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้บริการ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ส่งเสริมการลงทุน (BOI: Board of Investment) ขึ้นในปี พ.ศ. 2504 มีหน้าที่พิจารณาคำขออนุญาตของผู้ที่ ประสงค์จะตั้งโรงงานในเขตที่กำหนดไว้ โดยได้ดำเนินการปรับปรุงที่ดินย่านตำบลบางชัน เขตมีนบุรี เป็นนิคม อุตสาหกรรมแห่งแรกของประเทศไทย

1.5 การขนส่ง (transportation) การขนส่ง เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก ที่จะส่งผลต่อการ กำหนดค่าใช้จ่ายในการลงทุน และค่าใช้จ่ายในการขนส่งก็จะส่งผลให้ราคาสินค้าสูง หรือราคาลดลงได้ จึงนับ ได้ว่า การขนส่ง ถือว่าเป็นปัจจัยที่ต้องพิจารณาในการเลือกทำเลที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้เพราะว่า ปัจจัยการ ผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบ คน เครื่องจักร อุปกรณ์ และสิ่งที่สนับสนุน การผลิตต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่โรงงาน ล้วนแต่อาศัยการขนส่งทั้งสิ้น โดยผู้ประกอบการจะต้องพิจารณาองค์ประกอบด้านการขนส่งที่สำคัญได้แก่ ทางเลือกของการขนส่ง (alternative of transport) ระยะทาง (distance) เวลา (time) ลักษณะและสภาพ ของเส้นทาง (status of route) ปัญหาจราจร (traffic problem) แนวโน้มในอนาคต (trend of future) ลักษณะภูมิประเทศ (nature of the country) ค่าใช้จ่ายในการขนส่ง (cost of transport) และ อื่น ๆ

1.6 พลังงาน (energy) อุตสาหกรรมแต่ละประเภทอาจต้องใช้พลังงานที่แตกต่างกัน โดยมี พลังงานหลักที่ทุกประเภทต้องใช้คือพลังงานไฟฟ้า ซึ่งใช้ทั้งในขับเคลื่อนเครื่องจักรสำหรับภาคอุตสาหกรรม และเป็นสิ่งสาธารณูปโภค แต่โรงงานบางประเภทอาจต้องใช้พลังงานที่เป็นเชื้อเพลิงชนิดอื่น เช่น น้ำมัน ก๊าซ

และถ่านหิน เป็นต้น ซึ่งเชื้อเพลิงที่เป็นแหล่งพลังงานแต่ละประเภทอาจมีราคาที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อต้นทุนในการดำเนินการได้เช่นเดียวกัน

1.7 สิ่งสาธารณูปโภค (public service) โรงงานอุตสาหกรรมทุกแห่งจำเป็นต้องมีสิ่งสาธารณูปโภคที่มีปริมาณและมาตรฐานที่เพียงพอ เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า และระบบน้ำบำบัดน้ำเสีย อุตสาหกรรมหลายชนิด มีมลภาวะ (pollution) ซึ่งเป็นภัยต่อชีวิต และธรรมชาติ เช่น สารเคมี น้ำมัน ซึ่งถ้าปล่อยลงแม่น้ำก็จะทำให้น้ำในแม่น้ำเน่าเสีย (water pollution) คาร์บอนไดออกไซด์ ก๊าซบางอย่างทำให้อากาศ เป็นพิษ (air pollution) โรงงานจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อสังคม และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

1.8 นโยบายของรัฐบาล (policies of government) หมายถึง นโยบายส่งเสริมการลงทุนภาคอุตสาหกรรมของรัฐบาลในแต่ละประเทศ ในการที่จะกำหนดทิศทาง หรือส่งเสริมให้ใช้เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงาน ณ ที่ใด เช่น กำหนดเขตนิคมอุตสาหกรรม การให้สิทธิในการเช่าที่ดินเป็นเวลานาน และ ให้สิทธิพิเศษทางภาษี เป็นต้น

1.9 อื่น ๆ (other) หมายถึง ปัจจัยที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น เช่น ทักษะฝีมือของคนในพื้นที่ และการต่อต้านจากคนในท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชน เป็นต้น

2. ปัจจัยในการเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

การลงทุนด้านอุตสาหกรรมต้องใช้เงินลงทุนสูง อาศัยความรู้ความสามารถของผู้ประกอบการ ในการเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ประกอบการจะต้องวิเคราะห์ปัจจัยเพื่อเลือกทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม ซึ่งสามารถทำได้โดยวิธีการให้คะแนน วิธีเปรียบเทียบค่าใช้จ่าย วิเคราะห์จุดคุ้มทุนของทำเลที่ตั้ง วิเคราะห์เปรียบเทียบระยะทาง และวิเคราะห์ด้วยตัวแปรขนส่ง การลงทุนที่เหมาะสมเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่ต้องพิจารณา การเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมของปัจจัยด้านที่ตั้งดังต่อไปนี้

2.1 แหล่งวัตถุดิบ (resource) วัตถุดิบเป็นเรื่องสำคัญลำดับต้น ๆ ของโรงงาน หากไม่มีวัตถุดิบ โรงงานจะผลิตสินค้าได้อย่างไร โรงงานใดตั้งใกล้แหล่งวัตถุดิบ ย่อมทำให้มีต้นทุนที่ต่ำกว่าโรงงานอื่น ๆ อย่างแน่นอน ทั้งในแง่ค่าขนส่งและระยะเวลาที่จะได้รับวัตถุดิบเร็วขึ้น ตัวอย่างเช่น โรงงานน้ำตาลจะตั้งใกล้แหล่งปลูกอ้อย เมื่อเกษตรกรเก็บเกี่ยวอ้อยก็สามารถขนส่งไปที่โรงงานได้สะดวก โรงงานได้สินค้าเร็วและมีต้นทุนค่าขนส่งต่ำ เรียกว่า “win-win” ทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้โรงงานที่ตั้งใกล้แหล่งวัตถุดิบยังได้รับชื่อเสียงของวัตถุดิบในย่านนั้น ๆ อีกด้วย เช่น โรงงานที่ผลิตสินค้าแปรรูปข้าวในเมืองไทย ย่อมเป็นที่ยอมรับจากลูกค้ามากกว่าตั้งอยู่ที่ประเทศอื่น ๆ ในโลก เป็นต้น ประเทศไทยมีแร่ธาตุหลายชนิดที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรม นอกจากเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่มีความเหมาะสม ในการพัฒนาอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรควบคู่กับอุตสาหกรรมด้านอื่น ๆ ไปด้วย อย่างไรก็ตามการเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากจะพิจารณาถึงปริมาณวัตถุดิบที่มีอยู่ในบริเวณนั้น ๆ แล้ว ยังต้องพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของวัตถุดิบแต่ละประเภทด้วย เช่น ถ้าวัตถุดิบมีการสูญเสียน้ำหนักในขบวนการผลิตมาก ควรเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใกล้แหล่งวัตถุดิบ ถ้าวัตถุดิบไม่มีการสูญเสียน้ำหนักจะเลือก แหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใกล้แหล่งวัตถุดิบหรือใกล้ตลาดก็ได้ และถ้าผลผลิตมีราคาแพงหรือเสียหายได้ง่ายแหล่งที่ตั้งโรงงานควรอยู่ใกล้ตลาด เป็นต้น

2.2 พลังงาน (energy) พลังงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันการเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมต้องพิจารณาถึงแหล่งพลังงานที่จะใช้เป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นการเลือกแหล่งตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ต้องพิจารณาถึงปริมาณและชนิดของพลังงานที่ต้องใช้อย่างเพียงพอ เช่น โรงไฟฟ้าที่ใช้ถ่านหินเป็นเชื้อเพลิงจะเลือกตั้งอยู่ใกล้แหล่งที่จัดหาถ่านหินมาเป็นเชื้อเพลิงได้ง่าย และโรงงานที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงจะตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

2.3 แรงงาน (labor) ภาคอุตสาหกรรมจะมีปัจจัยด้านแรงงานเป็นต้นทุนในการผลิต ซึ่งการใช้แรงงานในภาคอุตสาหกรรมขึ้นอยู่กับลักษณะอุตสาหกรรม ซึ่งผู้ประกอบการจะต้องลงทุนด้านค่าแรงงานตามลักษณะของอุตสาหกรรม ค่าจ้างแรงงาน ค่าที่พักอาศัย และค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม แรงงานเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตภาคอุตสาหกรรม ถึงแม้ปัจจุบันจะมีการนำเครื่องจักรมาใช้ทำงานแทนคนมากขึ้น แต่ความจำเป็นในการใช้แรงงานก็ยังมีอยู่ ดังนั้นการเลือกแหล่งประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านแรงงานเป็นส่วนประกอบสำคัญ ซึ่งปัจจัยด้านแรงงานสามารถพิจารณาได้เป็น 2 ลักษณะได้แก่

2.3.1 ด้านปริมาณ อุตสาหกรรมบางชนิดจำเป็นต้องใช้แรงงานจำนวนมาก โดยไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง การเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจึงต้องเลือกแหล่งที่มีแรงงานราคาถูก และมีปริมาณแรงงานที่เพียงพอเป็นสำคัญ เพราะแรงงานราคาถูกจะช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้

2.3.2 ด้านคุณภาพ การประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมบางประเภท จำเป็นต้องใช้แรงงานที่มีความชำนาญเฉพาะทาง (skill labor) ทั้งแรงงานในภาคการผลิตและด้านบริหารจัดการ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญที่แต่ละท้องถิ่นต้องพัฒนาคนไว้รองรับการลงทุน และจ้างงานในท้องถิ่นต่อไป

2.4 แหล่งน้ำ (water) น้ำเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบอุตสาหกรรมทุกชนิด เพราะอุตสาหกรรมบางชนิดใช้น้ำเป็นวัตถุดิบ เช่น อาหารและเครื่องดื่ม อุตสาหกรรมทุกชนิดใช้น้ำในการหล่อเย็น และชะล้างของเสีย ตลอดจนอุปโภคบริโภคของคณาชน ดังนั้นการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจึงต้องเลือกบริเวณที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ นอกจากนี้แหล่งน้ำยังอาจเป็นประโยชน์ในด้านการขนส่งสินค้าหรือวัตถุดิบในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นการขนส่งที่มีราคาถูก ช่วยเพิ่มโอกาสในการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ได้อีกทางหนึ่ง

2.5 ตลาด (market) ตลาดเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการประกอบกิจการอุตสาหกรรม การผลิตจะดำเนินต่อไปไม่ได้ถ้าขาดตลาดรองรับผลผลิต ในทางตรงกันข้ามถ้าความต้องการของตลาดมีมาก การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมจะเติบโตได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นภาวะทางการตลาดจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการขยายตัวและเติบโตของภาคอุตสาหกรรม โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ดังต่อไปนี้

2.5.1 ความคับคั่งของตลาด ถ้าผู้ซื้อซื้อสินค้ามากการผลิตก็จะเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการที่จะลงทุนผลิตสินค้าใด ต้องคำนึงถึงประชากรที่จะบริโภคสินค้านั้น เมืองขนาดใหญ่จะมีประชากรจำนวนมาก จะมีโอกาสที่เหมาะสมต่อการลงทุนภาคอุตสาหกรรมมากกว่าเมืองขนาดเล็กที่มีประชากรน้อย

2.5.2 อำนาจการซื้อ ถ้าประชากรมีรายได้สูงมีฐานะทางเศรษฐกิจดี อำนาจการซื้อสูง ปริมาณการจำหน่ายสินค้าก็จะสูง การขยายกำลังการผลิตสินค้านั้น ๆ ก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งอำนาจการซื้อขึ้นอยู่กับฐานะ รายได้ อาชีพ ค่านิยม และรสนิยมของประชากรในพื้นที่นั้น ๆ เป็นสำคัญ

2.6 การขนส่ง (transportation) การขนส่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเลือกที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม เพราะการขนส่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิตสินค้าภาคอุตสาหกรรม ซึ่งผู้ประกอบการต้องคิดรวมเข้าไปด้วย หากค่าขนส่งแพงราคาสินค้าก็จะสูง แต่ถ้าค่าขนส่งถูกราคาสินค้าก็จะถูก ปริมาณการจำหน่ายก็จะสูง และสามารถแข่งขันกับผู้แข่งขันรายอื่น ๆ ได้ ดังนั้นการเลือกแหล่งประกอบการอุตสาหกรรมจะต้องเลือกแหล่งที่ประหยัดค่าขนส่งมากที่สุด ทั้งค่าขนส่งวัตถุดิบสู่โรงงาน และขนส่งสินค้าจากโรงงานสู่ตลาดผู้บริโภค โดยต้องพิจารณาปัจจัยสำคัญดังต่อไปนี้

2.6.1 วัตถุดิบมีการสูญเสียน้ำหนักในการผลิต การตั้งโรงงานที่แหล่งวัตถุดิบจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานไฟฟ้า พลังงานจากถ่านหิน โรงสีข้าว โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอื่น ๆ เป็นต้น

2.6.2 วัตถุดิบไม่มีการสูญเสียน้ำหนักและไม่เสียหายง่าย โรงงานจะตั้งอยู่ที่ตลาดหรือแหล่งวัตถุดิบก็ได้ โดยต้องเปรียบเทียบกับต้นทุนด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ค่าแรง ความต้องการของตลาด และปัจจัยอื่น ๆ

2.6.3 สินค้าที่ผลิตออกมาแล้วเสียหายง่าย สินค้าที่มีอายุในการเก็บรักษาสั้น หรือเสียหายได้ง่าย เช่น ขนมปังหรืออาหารบางชนิด จะต้องเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานใกล้ตลาดผู้บริโภค เพื่อรักษาระดับคุณภาพสินค้าจากแหล่งผลิตไปสู่ผู้บริโภค และความสามารถในการแข่งขัน หรือสินค้าบางอย่างมีมูลค่าสูง การขนส่งทำได้ลำบาก ผู้ประกอบการควรเลือกแหล่งที่ตั้งโรงงานใกล้ตลาดผู้บริโภคเป็นสำคัญ

2.7 อื่น ๆ การเลือกตั้งโรงงานอุตสาหกรรมนอกจากจะต้องพิจารณาถึงปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้วยังอาจต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทัศนคติของคนในพื้นที่ และการต่อต้านจากคนในท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชน และนโยบายของรัฐ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุนประกอบกิจการในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งสิ้น

แหล่งประกอบอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ประเทศไทยประกอบด้วยประชากรที่มีความสามารถในด้านช่างฝีมือ ซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษอันเป็นมรดกที่มีคุณค่าและสวยงามหลายแขนง ประกอบกับมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องดังกล่าว ปัจจุบันมีแหล่งประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรม ทั้งประเภทหัตถกรรมและอุตสาหกรรมโดยทั่วไป กระจายอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แหล่งหัตถกรรม

ประเทศไทยมีการประดิษฐ์งานหัตถกรรมสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันมาช้านาน โดยได้รับการถ่ายทอดเป็นศิลปะหัตถกรรมสู่รุ่นลูกหลาน จนเป็นที่รู้จักทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้แต่ละท้องถิ่นพัฒนาผลิตภัณฑ์จากงานหัตถกรรมที่มีอยู่ในแต่ละชุมชน เพื่อจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ ภายใต้แนวคิด “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ซึ่งงานหัตถกรรมดังกล่าวมีแหล่งผลิตส่วนใหญ่เป็นชุมชนดั้งเดิม ซึ่งมีการสืบทอดกรรมวิธีการผลิตมาจากบรรพบุรุษ และบางแห่งได้รับการ

พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงสนับสนุนให้มีการสืบทอดการทำหัตถกรรมจนถึงปัจจุบัน โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.1 ผลิตภัณฑ์จากกระดาษสา โดยการผลิตและนำเอากระดาษสามาประดิษฐ์เป็นเครื่องใช้และของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวภายในประเทศและส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ปัจจุบันมีแหล่งผลิตกระดาษสาอยู่หลายหมู่บ้านในพื้นที่จังหวัดในภาคเหนือ และนำไปจำหน่ายเพื่อประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกที่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1.2 การทอผ้าพื้นเมือง ในอดีตการทอผ้าเป็นกิจกรรมที่ทุกครัวเรือนดำเนินการในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว การทอผ้าจึงเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนของคนไทยทุกภูมิภาค โดยแต่ละภูมิภาคจะมีฝีมือการทอผ้าที่ประณีตสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ผ้าไหมยกดอก จังหวัดลำพูน ผ้าตีนจก ผ้าหม้อฮ่อม จังหวัดแพร่ และสุโขทัย ผ้าลายน้ำไหล จังหวัดน่าน ผ้าบาติกในภาคใต้ ผ้าลายขิดและผ้าไหมมัดหมี่ มีเกือบทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ผ้าฝ้ายพื้นเมืองอื่น ๆ เป็นต้น

1.3 ประเภทจักสาน ผลิตภัณฑ์จากการนำไม้ไผ่ เถวัลย์ หวาย ใบตาลหรือใบลานที่มีอยู่ทั่วไปในแต่ละท้องถิ่นมาใช้จักสานทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้มาช้านาน ซึ่งเดิมคนไทยในทุกภูมิภาครู้จักนำเอาวัสดุดังกล่าวมาจักสานเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือนอยู่แล้ว ปัจจุบันหลายชุมชนได้พัฒนาการผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกหรือตกแต่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ เป็นทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริม ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จักสานจากใบตาล ใบลาน เครื่องใช้ในครัวเรือนจากไม้ไผ่ เฟอร์นิเจอร์จากหวาย และไม้ไผ่ เป็นต้น โดยมีแหล่งผลิตอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ

1.4 เครื่องปั้นดินเผา ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็นงานหัตถกรรมที่ทำมาช้านานเช่นเดียวกัน โดยนำเอาดินมาทำเป็นภาชนะสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น หม้อ ไห และโถงสำหรับเก็บน้ำฝน เป็นต้น ปัจจุบันได้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาได้ปรับเปลี่ยนเป็นการทำอิฐใช้ในการก่อสร้าง ทำกระถางปลูกต้นไม้ และอุปกรณ์ตกแต่งอาคารสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งการทำเครื่องปั้นดินเผาดังกล่าวยังคงมีอยู่ในพื้นที่ทุกภูมิภาคของประเทศ เช่น เครื่องปั้นดินเผาที่ด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา ภาชนะดินเผาลายมังกร จังหวัดราชบุรี และเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกล็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

1.6 งานโลหะกรรม ผลิตภัณฑ์จากงานโลหะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนหนึ่งที่มีการสืบสานกันมาเป็นเวลานาน โดยการนำโลหะมาผลิตเป็นทั้งสิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน อุปกรณ์ด้านการเกษตรกรรม อาวุธ และเครื่องประดับต่าง ๆ ซึ่งโลหะที่เคยใช้ประกอบด้วยสำริด เงิน ทองเหลือง และเหล็ก เป็นต้น ปัจจุบันยังคงมีแหล่งผลิตในชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงมีการดำเนินการจนถึงปัจจุบัน เช่น หมู่บ้านตีเหล็กที่อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง บ้านอรัญญิก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำบาตพระ ที่ชุมชนบ้านบาต และทำขันบ้านบุ ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. แหล่งอุตสาหกรรมทั่วไป

กระทรวงอุตสาหกรรมได้จัดประเภทอุตสาหกรรมแบ่งเป็น 9 หมวดได้แก่ หมวดอุตสาหกรรมเกษตร หมวดอุตสาหกรรมก่อสร้าง หมวดอุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม หมวดอุตสาหกรรมแปรรูปไม้ หมวดอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม หมวดอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก หมวดอุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ หมวดอุตสาหกรรมบริการ และหมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งอุตสาหกรรมแต่ละหมวดประกอบด้วย

อุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ โดยมีสถานประกอบการอุตสาหกรรมทั้งขนาดย่อม และขนาดกลาง ตั้งอยู่ตามแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นตลาดระบายสินค้า หรือตามแหล่งวัตถุดิบ โดยกระจายอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ตามลักษณะเฉพาะของอุตสาหกรรมแต่ละประเภทดังต่อไปนี้

2.1 อุตสาหกรรมการเกษตร หมายถึง อุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบ สำหรับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น โรงสีข้าว โรงบ่มใบยาสูบ โรงงานกะเทาะเปลือกเมล็ดพืช โรงงานแปงข้าวเจ้าและข้าวเหนียว โรงงานทำมันเส้น โรงงานผลิตครึ่งเม็ด โรงงานอบเมล็ดพืช และโรงงานอบลำไย เป็นต้น ซึ่งโรงงานดังกล่าวมีทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยตั้งอยู่ตามแหล่งวัตถุดิบต่าง ๆ กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ

2.2 อุตสาหกรรมวัสดุก่อสร้าง ประกอบด้วยอุตสาหกรรมเซรามิกส์ โรงโม่บดหรือย่อยหิน การดูดทราย โรงงานผลิตกระเบื้องเคลือบดินเผา โรงงานปูนซีเมนต์ โรงงานผลิตคอนกรีตและคอนกรีตผสมเสร็จ ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่มุ่งตอบสนองลูกค้าในท้องถิ่น โดยมีโรงงานตั้งกระจายอยู่ตามชุมชนขนาดใหญ่ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบและแหล่งจำหน่ายสินค้าแต่ละประเภท

2.3 อุตสาหกรรมอาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วย โรงงานผักผลไม้กระป๋อง ผลไม้แช่อิ่ม ผลิตน้ำตาล น้ำอัดลม เส้นก๋วยเตี๋ยว วุ้นเส้น น้ำแข็ง ขนมปัง ไอศกรีม ลูกชิ้น หมวยอ แหนม และแคบหมู เป็นต้น โดยมีโรงงานตั้งอยู่บริเวณชุมชนขนาดใหญ่ และเป็นศูนย์กลางทางการค้าในแต่ละภูมิภาค

2.4 อุตสาหกรรมแปรรูปไม้ ประกอบด้วย อุตสาหกรรมผลิตเครื่องใช้ในครัวเรือน เฟอร์นิเจอร์ ไม้ปาร์เก้ วงกบประตู หน้าต่าง ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ ไม้แกะสลัก วัสดุก่อสร้าง และไม้แปรรูปต่าง ๆ ประเทศไทยเคยมีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ โรงงานแปรรูปไม้เคยมีอยู่ทั่วทั้งประเทศ แต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าลดลง ประกอบรัฐบาลมีนโยบายปิดป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ทำให้อุตสาหกรรมแปรรูปไม้มีจำนวนลดลงไปด้วย ยังคงเหลือเฉพาะที่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม และอุตสาหกรรมในครัวเรือนที่กระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ในเกือบทุกภูมิภาค

2.5 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ประกอบด้วย โรงงานทอผ้า โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า โรงงานอบรังไหม โรงงานเครื่องใช้และผลิตภัณฑ์จากสัตว์ โรงงานผลิตรองเท้า และเครื่องหนัง เป็นต้น โดยมีโรงงานตั้งอยู่ในเขตชุมชนขนาดใหญ่ของแต่ละจังหวัด

2.6 อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์และพลาสติก ประกอบด้วย โรงงานทำกรอบรูป โรงงานโม่ย่อยพลาสติก และโรงงานผลิตตุ๊กตาของเด็กเล่น เป็นต้น โดยมีโรงงานตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ของแต่ละจังหวัดที่กระจายอยู่ทั่วทั้งประเทศ

2.7 อุตสาหกรรมโลหะและอโลหะ ประกอบด้วย โรงงานผลิตชิ้นส่วนเครื่องจักรเครื่องยนต์ โรงกลึง โรงงานเชื่อมโลหะ โรงงานผลิตอุปกรณ์ของอุตสาหกรรมเซรามิกส์ โรงงานผลิตถังน้ำและแทงก์น้ำ เป็นต้น โดยมีสถานประกอบการตั้งอยู่ในเขตชุมชนหลักของแต่ละจังหวัดเช่นเดียวกัน

2.8 อุตสาหกรรมบริการ ประกอบด้วย โรงงานหล่อตอกยางรถยนต์ โรงงานผลิตโครงหลังคา รถยนต์ โรงงานบรรจุก๊าซออกซิเจน โรงงานบรรจุก๊าซแอลพีจี สถานซ่อมเครื่องยนต์ โรงงานเจียรนัย เครื่องประดับ สถานที่ซ่อมแบตเตอรี่ โรงงานผลิตและประกอบเครื่องจักรทางการเกษตร โรงงานผลิตประตู หน้าต่างเหล็ก และตกแต่งรถยนต์ เป็นต้น โดยมีแหล่งประกอบการตั้งอยู่ในพื้นที่เกือบทุกจังหวัด

2.9 หมวดอุตสาหกรรมอื่น ๆ ประกอบด้วยโรงงานที่นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว เช่น โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า โรงงานผลิตภัณฑของเล่นสำหรับสุนัข โรงงานผลิตภัณฑจากใยแก้ว โรงงานผลิตถังน้ำไฟเบอร์กลาส โรงงานผลิตเยื่อกระดาษจากปอสา กล่องกระดาษ โรงพิมพ์ แอสฟัลต์ คอนกรีตและอุปกรณ์ไฟฟ้า โดยมีโรงงานตั้งอยู่ใกล้แหล่งผู้บริโภคลึ้นค้าที่กระจายอยู่ในพื้นที่เกือบทุกจังหวัดเช่นเดียวกัน

สำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีเงินลงทุนสูง มีความซับซ้อนในกรรมวิธีการผลิต หรือใช้วัตถุดิบที่มีลักษณะเฉพาะ หรือได้รับการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาล จะตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม หรือตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีวัตถุดิบเพียงพอ เช่น โรงงานผลิตปูนซิเมนต์ ตั้งอยู่ที่จังหวัดสระบุรี และจังหวัดลำปาง โรงงานน้ำตาลที่จังหวัดราชบุรี กำแพงเพชร ขอนแก่น และจังหวัดนครราชสีมา และโรงงานประกอบรถยนต์ ตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมในภาคกลางและภาคตะวันออก เป็นต้น

ปัญหาภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย

การประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนหลายประการ นอกจากผู้ประกอบการที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีเทคโนโลยีเหมาะสม มีทุนในการดำเนินการที่เพียงพอ และที่สำคัญจะต้องมีตลาดรองรับสินค้าที่ผลิตด้วย ปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยยังคงจำกัดอยู่ในพื้นที่ส่วนกลาง หรือแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ ส่วนในพื้นที่ชนบทที่อยู่ห่างไกลการประกอบอาชีพอุตสาหกรรม จึงจำกัดอยู่เฉพาะอุตสาหกรรมในครัวเรือน และอุตสาหกรรมขนาดย่อมเท่านั้น จากข้อจำกัดดังกล่าวจึงสามารถสรุปถึงปัญหา และอุปสรรคในการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทยได้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการผลิต

การประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมมีขั้นตอน และกระบวนการในการผลิตที่ซับซ้อนมากกว่าการเกษตรกรรม หากผู้ประกอบการขาดความรู้และขาดประสบการณ์จะประสบความสำเร็จได้ยาก ดังนั้นการขยายตัวภาคอุตสาหกรรมจึงเกิดขึ้นได้ยาก และยังคงจำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ มีความรู้ และมีความตั้งใจจริง เพราะการผลิตภาคอุตสาหกรรมมักมีปัญหา และอุปสรรคในด้านการผลิตที่สำคัญหลายประการ ได้แก่

1.1 เงินทุน การประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมต้องใช้เครื่องจักร เครื่องมือที่มีราคาต่อหน่วยสูง ต้องใช้งบประมาณในการจัดหาวัตถุดิบ และค่าจ้างแรงงานมาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องใช้เงินทุนในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องยากที่บุคคลทั่วไปจะสามารถทำแล้วประสบความสำเร็จ จึงเป็นสาเหตุทำให้อาชีพอุตสาหกรรมยังจำกัดอยู่เฉพาะประชาชนเพียงบางกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มที่มีประสบการณ์ และเคยประสบความสำเร็จจากการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมมาก่อนเท่านั้น

1.2 วัตถุดิบ อุตสาหกรรมในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้ผลผลิตภาคการเกษตรเป็นวัตถุดิบ จึงทำให้อุตสาหกรรมส่วนใหญ่ที่ขยายตัวได้ดีในประเทศไทยเป็นประเภทอุตสาหกรรมทางการเกษตร ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง เนื่องจากปริมาณวัตถุดิบขึ้นอยู่กับผลผลิตภาคการเกษตรที่มีทั้ง

ปริมาณ และคุณภาพไม่แน่นอน ส่วนอุตสาหกรรมที่ใช้แร่ธาตุเป็นวัตถุดิบจะขยายตัวได้จำกัด เพราะมีข้อจำกัดในด้านเงินทุนและเทคโนโลยีเพื่อนำวัตถุดิบมาใช้ให้เกิดประโยชน์

1.3 ที่ดิน ประกอบด้วย ปัญหาด้านราคาที่ดิน และสิทธิในการถือครองที่ดิน ระยะที่ผ่านมาราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นมากทำให้ต้นทุนในการประกอบการสูงขึ้น นอกจากนี้สิทธิในการถือครองที่ดินสำหรับประกอบการอุตสาหกรรมที่เป็นนักลงทุนจากต่างชาติ ปัจจุบันภายใต้นโยบายส่งเสริมการลงทุน รัฐบาลจึงแก้กฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติสามารถเช่าที่ดินในประเทศไทยได้ ในระยะเวลาไม่เกิน 99 ปี เพื่อจูงใจให้ผู้ประกอบการนำเงินมาลงทุนภาคอุตสาหกรรมในประเทศไทย

1.4 แรงงาน ปัญหาแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมีทั้งปัญหาด้านปริมาณและคุณภาพ อุตสาหกรรมบางประเภทที่มุ่งใช้แรงงานราคาถูกเพื่อลดต้นทุนการผลิต แต่เมื่อมีการปรับค่าแรงเพิ่มขึ้นทำให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน หรือต้องใช้แรงงานราคาถูกจากประเทศเพื่อนบ้าน ส่วนแรงงานที่มีฝีมือประเภทผู้เชี่ยวชาญในแขนงวิชาชีพเฉพาะก็มีไม่เพียงพอ และมีค่าจ้างในอัตราที่สูง ยกที่อุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากจะจ้างได้ จึงต้องประสบปัญหาขาดแคลนแรงงานเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

1.5 สาธารณูปโภค ประกอบด้วย ระบบโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และระสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตภาคอุตสาหกรรม หากมีไม่เพียงพอและไม่ได้มาตรฐานก็จะส่งผลกระทบต่อการลงทุน และเป็นอุปสรรคต่อการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมได้ด้วยเช่นกัน

2. ปัญหาด้านการตลาด

การตลาดเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรม เพราะการผลิตภาคอุตสาหกรรมเป็นการผลิตเพื่อการค้าเป็นสำคัญ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ถ้าผลิตแล้วมีตลาดรองรับก็สามารถขยายกำลังการผลิตได้ ในขณะเดียวกันถ้าผลิตแล้วไม่สามารถขายได้หรือไม่มีตลาดรองรับ ก็จะประสบปัญหาไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ สำหรับการประกอบกิจการด้านอุตสาหกรรมในประเทศไทย มักจะประสบปัญหาด้านการตลาด ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

2.1 ต้นทุนและราคา ต้นทุนเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดราคา เมื่อต้นทุนในการดำเนินการสูงผู้ประกอบการต้องเพิ่มราคาจำหน่ายสินค้านั้นให้สูงขึ้น เมื่อสินค้าราคาสูงขึ้นความสามารถในการแข่งขันก็จะลดลง ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าต้นทุนการผลิตภาคอุตสาหกรรมมีอิทธิพลโดยตรงต่อการขยายตลาด และการแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ซึ่งต้นทุนดังกล่าวประกอบด้วย ราคาวัตถุดิบ ค่าจ้างแรงงาน ค่าพลังงาน ค่าขนส่ง ค่าสาธารณูปโภค และอื่น ๆ เมื่อรวมค่าใช้จ่ายดังกล่าวแล้วผู้ประกอบการจะนำไปกำหนดราคาจำหน่ายผลผลิตอีกครั้งหนึ่ง หากสินค้ามีต้นทุนการผลิตสูงก็จะสูญเสียโอกาสในการแข่งขันในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ

2.2 ประสิทธิภาพในการแข่งขัน ผู้ผลิตบางรายอาจมีประสิทธิภาพในการผลิตสูง แต่ขาดประสิทธิภาพในด้านการตลาดก็ไม่สามารถแข่งขันกับผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ได้ นักธุรกิจของไทยในอดีตที่ผ่านมาจะมีความสามารถ และประสิทธิภาพในการค้าขายในท้องถิ่น หรือภายในประเทศเท่านั้น โดยเฉพาะ

ผู้ประกอบการระดับท้องถิ่นที่ไม่มีเครือข่ายการผลิตและการจำหน่าย จึงเป็นปัญหาในการพัฒนากำลังการผลิต ในภาคอุตสาหกรรมให้ขยายจากระดับท้องถิ่น เป็นระดับประเทศและระดับสากลต่อไป

2.3 ปัญหาคุณภาพมาตรฐานสินค้าและอุตสาหกรรม ส่งผลโดยตรงต่อการแข่งขันในการส่งสินค้าไปจำหน่ายในตลาดทั้งในและต่างประเทศ รัฐควรกำหนดคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าอุตสาหกรรม แต่ละประเภท มีการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานอย่างเคร่งครัด ในขณะเดียวกันภาคเอกชนผู้ผลิตสินค้า ควรจะต้องได้มีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภค มีความซื่อตรงและซื่อสัตย์ต่อลูกค้า สินค้าที่ผลิตได้จะเป็นที่เชื่อถือและเป็นการช่วยรักษาตลาดเอาไว้

3. ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม

โรงงานอุตสาหกรรมเป็นกำเนิดมลพิษทั้งทางน้ำ ทางอากาศ มลพิษทางเสียง และปัญหาขยะ อุตสาหกรรม การประกอบกิจการภาคอุตสาหกรรมจะต้องตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดแกสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ เนื่องจากมลพิษสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน ดังนั้น โรงงานอุตสาหกรรมจะต้องมีมาตรการในการป้องกัน หรือขจัดสิ่งที่เป็นพิษที่เกิดจากการดำเนินการของ อุตสาหกรรมนั้น ๆ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย ควันพิษ ขยะมูลฝอย และสารเคมีตกค้าง เป็นต้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดมาตรการในการควบคุมตรวจสอบอย่างเคร่งครัด โรงงานที่มีน้ำเสียก่อนปล่อยออกสู่ แหล่งน้ำควรจะมีการบำบัดน้ำเสียให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และควรใช้มาตรการเด็ดขาด สำหรับโรงงานที่ไม่ปฏิบัติตาม ส่วนโรงงานที่ไม่สามารถบำบัดได้ด้วยตนเองให้ย้ายไปตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมที่มีระบบ บำบัดของเสียกลาง เป็นต้น

การพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย

ภายใต้นโยบายที่รัฐบาลมุ่งให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและกระจายความเจริญจากส่วนกลางไปยัง ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ การกระจายการลงทุนภาคอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคต่าง ๆ เป็นแนวทางหนึ่งที่ รัฐบาลทุกรัฐบาลมุ่งดำเนินการเพื่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ และความเจริญจากส่วนกลางไปยัง ภูมิภาค โดยกำหนดเมืองหลักสำหรับพัฒนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอุตสาหกรรมของภูมิภาคนั้น มุ่งส่งเสริม ให้เกิดการลงทุนเพื่อรองรับการจ้างงาน และเป็นศูนย์กลางการผลิตอุตสาหกรรม ตลอดจนการให้บริการแก่ เมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง นอกจากนโยบายดังกล่าวแล้วยังส่งเสริมให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นใน ภูมิภาค การมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในแต่ละจังหวัด และการกำหนดอัตราแรงขั้นต่ำของแต่ละจังหวัด เพื่อรองรับการจ้างงานในแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมในระดับชุมชน เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้น

1. การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรมถูกจัดตั้งขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยอยู่ภายใต้ความ รับผิดชอบของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวง อุตสาหกรรม เพื่อเป็นกลไกการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคในรูปของนิคม

อุตสาหกรรม การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเป็นยุทธศาสตร์การผลิตที่ผสมผสาน และสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม เริ่มดำเนินการในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2517 ที่นิคมอุตสาหกรรมบางชัน กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรมกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภูมิภาคต่าง ๆ มีรูปแบบการดำเนินงาน (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2560: Online.). ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 หลักการสำคัญของการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเป็นการกำหนดพื้นที่เพื่อให้เป็นแหล่งรวมของกิจการด้านอุตสาหกรรมให้อยู่รวมกันในพื้นที่เฉพาะ โดยมีหลักการเพื่อให้เกิดการผลิตที่ผสมผสาน และสอดคล้องกับการดูแลสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมด้วยดุลยภาพ 5 ประการคือ

1.1.1 ก่อให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นกลไกของรัฐในการพัฒนาประเทศ ทำให้เกิดการลงทุนและการจ้างงาน

1.1.2 การกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค เป็นกลไกในการกระจายความเจริญไปทั่วประเทศ ปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรมอยู่ 47 แห่ง กระจายอยู่ พื้นที่ 15 จังหวัดทั่วประเทศ

1.1.3 การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม โดยจัดพื้นที่ให้โรงงานเข้าไปอยู่อย่างเป็นระเบียบ ให้การจัดการดูแลและบริหารโรงงานในทุกนิคมอุตสาหกรรม ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 ก่อให้เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี การเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาในการส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งศูนย์วิจัย และศูนย์พัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมด้วย

1.1.5 ก่อให้เกิดจริยะปรัชญาในการประกอบกิจการ ผู้ที่ประกอบกิจการในนิคมอุตสาหกรรมเป็นผู้มีจริยะปรัชญาในการประกอบการ โดยผู้ประกอบการต้องเป็นรับผิดชอบเป็นผู้จ่ายค่าบำบัดน้ำเสียเอง

1.2 นิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมโดยมีการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุน ปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการแล้ว 47 แห่ง กระจายอยู่ในพื้นที่ 15 จังหวัด ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมที่ ก.น.อ. ดำเนินการเองจำนวน 11 นิคม และการนิคมอุตสาหกรรมร่วมดำเนินการพัฒนาจำนวน 36 นิคม ดังต่อไปนี้

1.2.1 นิคมอุตสาหกรรมในภาคเหนือ โดยมีนิคมอุตสาหกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบของการนิคมอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือ นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ซึ่งเป็นนิคมอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในส่วนภูมิภาคเป็นแห่งแรก โดยตั้งอยู่ที่ถนนลำปาง-เชียงใหม่ ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน นอกจากนี้ในพื้นที่จังหวัดลำพูนยังมีนิคมอุตสาหกรรมอีก 2 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมลำพูน และนิคมอุตสาหกรรมลำพูน 2

1.2.2 นิคมอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง โดยมีแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ และเป็นศูนย์กลางการนำเข้าและส่งออกสินค้าที่สำคัญของประเทศ ปัจจุบันมีนิคมอุตสาหกรรมที่อยู่ในความรับผิดชอบของการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ตั้งอยู่ในหลายจังหวัดดังต่อไปนี้

(1) จังหวัดพิจิตร ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมพิจิตร ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2541 ที่ 79 หมู่ที่ 1 ถนนพิษณุโลก-นครสวรรค์ ตำบลหนองหลุม อำเภอ วชิรบำรุงมี จังหวัดพิจิตร มีพื้นที่ทั้งหมด 1,235 ไร่

(2) จังหวัดสระบุรี ในพื้นที่จังหวัดสระบุรีมีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแก่งคอย และนิคมอุตสาหกรรมหนองแค

(3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบ้านหว้า นิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน และนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร

(4) กรุงเทพมหานครมีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง นิคมอุตสาหกรรมอัญธานี และนิคมอุตสาหกรรมอัญธานี (โครงการ 2)

(5) จังหวัดสมุทรสาคร มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร นิคมอุตสาหกรรมสินสาคร และนิคมอุตสาหกรรมมหาราชนคร

(6) จังหวัดสมุทรปราการ มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 4 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมบางปู (เหนือ) นิคมอุตสาหกรรมบางพลี และนิคมอุตสาหกรรมเอเชีย (สุวรรณภูมิ)

(7) จังหวัดปทุมธานี มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 1 แห่ง คือนิคมอุตสาหกรรมนวนคร

1.2.3 นิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันตก โดยมีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 4 แห่ง ในพื้นที่ 3 จังหวัดประกอบด้วย

(1) จังหวัดราชบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 2 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมราชบุรี และนิคมอุตสาหกรรมวี อาร์ เอ็ม

(2) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 1 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมเหล็กบางสะพาน

(3) จังหวัดเพชรบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 1 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบริการ (Thai Diamond City)

2.2.4 นิคมอุตสาหกรรมในเขตภาคใต้ โดยมีนิคมอุตสาหกรรมทั้งหมด 2 แห่ง ในพื้นที่ 2 จังหวัด ประกอบด้วย

(1) จังหวัดสงขลา มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 1 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมภาคใต้ ซึ่งดำเนินการโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

(2) จังหวัดปัตตานี มีนิคมอุตสาหกรรม 1 แห่ง คือนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล

1.2.5 นิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก โดยมีนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการทั้งหมด 25 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด ประกอบด้วย

(1) จังหวัดฉะเชิงเทรา มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 5 แห่ง ประกอบด้วยนิคมอุตสาหกรรมเวลโกรว์ นิคมอุตสาหกรรมเกตเวย์ นิคมอุตสาหกรรม ที เอฟ ดี นิคมอุตสาหกรรม 304 ปาร์ค 2 ฉะเชิงเทรา และนิคมอุตสาหกรรม สวนอุตสาหกรรมวินโคสต์

(2) จังหวัดชลบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 15 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง นิคมอุตสาหกรรมเหมราชชลบุรี นิคมอุตสาหกรรมเหมราชชลบุรี (โครงการ 2) นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร (โครงการ 2) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (แหลมฉบัง) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ 3) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ 4) นิคมอุตสาหกรรมปิ่นทอง (โครงการ 5) นิคมอุตสาหกรรมบ้านบึง นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ดแห่งที่ 2 นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ดแห่งที่ 3 นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ดแห่งที่ 4 และนิคมอุตสาหกรรมยามาโตะ อินดัสตรี

(3) จังหวัดระยอง มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 12 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมอมตะซิตี้ นิคมอุตสาหกรรมผาแดง นิคมอุตสาหกรรมเหมราชตะวันออก (มาบตาพุด) นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด (ระยอง) นิคมอุตสาหกรรมเหมราชอีสเทิร์นซีบอร์ด นิคมอุตสาหกรรมเอเชีย นิคมอุตสาหกรรมอาร์ ไอ แอล นิคมอุตสาหกรรมท่าเรือ เอเชีย เทอร์มินัล นิคมอุตสาหกรรมระยอง (บ้านค่าย) นิคมอุตสาหกรรมหลักชัยเมืองยาง และนิคมอุตสาหกรรมเหมราชระยอง 36

(4) จังหวัดปราจีนบุรี มีนิคมอุตสาหกรรมตั้งอยู่ 3 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม 304 นิคมอุตสาหกรรมกบินทร์บุรี นิคมอุตสาหกรรมศรีสุทนต์

1.2.6 นิคมอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีนิคมอุตสาหกรรมที่เปิดดำเนินการโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยทั้งหมด 2 แห่ง ในพื้นที่/จังหวัด ประกอบด้วย นิคมอุตสาหกรรมอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี และนิคมอุตสาหกรรมหนองคาย จังหวัดหนองคาย

2. โครงการเศรษฐกิจพิเศษชายแดน

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) โดยมีเป้าหมายพัฒนาพื้นที่บริเวณชายแดน เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยใช้ประโยชน์จากโอกาสการเชื่อมโยงภูมิภาคเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชายแดน และแก้ปัญหาความมั่นคงบริเวณชายแดน รัฐบาลโดยคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงออกประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 1/2558 ลงวันที่ 19 มกราคม 2558 เรื่องกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 1 ในพื้นที่จังหวัดตาก มุกดาหาร สระแก้ว ตราด และสงขลา และประกาศคณะกรรมการนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) ที่ 2/2558 ลงวันที่ 24 เมษายน 2558 เรื่องกำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย นครราชสีมา กาญจนบุรี และเชียงราย การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

อย่างไรก็ตามการดำเนินการตามโครงการดังกล่าว ภาครัฐได้ดำเนินการปรับปรุงกฎระเบียบและโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการดำเนินงานตามโครงการดังกล่าวให้บรรลุตามเป้าหมาย เพื่อมุ่งดึงดูดภาคเอกชนมาลงทุนภาคอุตสาหกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยในระยะเริ่มต้นได้มีการดำเนินงานประกอบด้วย สืบเนื่องจากการประชุมคณะกรรมการ กพท. ครั้งที่ 3/2558 เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2558 กนอ. ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบดำเนินการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษระยะแรก 3 พื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ตำบลท่าสายลวด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พื้นที่ประมาณ 836.72 ไร่ พื้นที่ตำบลป่าไร่ อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว พื้นที่ประมาณ 660.56 ไร่ และพื้นที่ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา พื้นที่ประมาณ 1,121.53 ไร่ สำหรับกิจการเป้าหมายการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย 13 กลุ่ม คือ (1) อุตสาหกรรมการเกษตร (2) อุตสาหกรรมเซรามิกส์ (3) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม (4) อุตสาหกรรมผลิตเครื่องเรือน (5) อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ (6) อุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์ (7) อุตสาหกรรมยานยนต์ เครื่องจักร และชิ้นส่วน (8) อุตสาหกรรมเครื่องไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (9) อุตสาหกรรมการผลิตพลาสติก (10) อุตสาหกรรมการผลิตยา (11) กิจการโลจิสติกส์ (12) นิคมอุตสาหกรรม และ (13) กิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

3. เขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) เกิดขึ้นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 ได้มีมติเห็นชอบหลักการโครงการระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก เนื่องจากภาคตะวันออกของประเทศไทยตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดของภูมิภาคอาเซียน สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศอินเดียและจีนที่มีประชากรจำนวนมาก และมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง โดยสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) ของภูมิภาคเอเชีย และประเทศแถบแปซิฟิก คิดเป็น 1 ใน 3 ของมูลค่า GDP ของโลก นอกจากนี้ 3 จังหวัดภาคตะวันออก (จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรีและระยอง) ยังเป็นฐานการผลิตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ได้แก่ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน และมีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ประกอบด้วย ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ทางหลวงระหว่างเมือง (มอเตอร์เวย์) รถไฟทางคู่ และสนามบินอู่ตะเภา มีเมืองพัทยาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก รวมทั้งมีพื้นที่เพียงพอสำหรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม จึงสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็น “ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก” เพื่อให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย ที่จะสนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน

3.1 วัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ส่งเสริมการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพิ่มการจ้างงาน ยกระดับคุณภาพชีวิตและรายได้ของประชาชน

3.2 เป้าหมายการพัฒนา

3.1.1 พื้นที่เป้าหมาย ประกอบด้วยพื้นที่จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และระยอง รวมทั้งพื้นที่อื่นที่จะออกพระราชกฤษฎีกากำหนดเพิ่มเติม

3.1.2 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ซุปเปอร์คลัสเตอร์ และ 10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย: กลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) เช่น คลัสเตอร์ยานยนต์และชิ้นส่วน คลัสเตอร์เครื่องไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ คลัสเตอร์ปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการบิน และโลจิสติกส์ เป็นต้น

3.3 แนวทางการพัฒนา เพื่อยกระดับการพัฒนาพื้นที่ต่อยอดสู่การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย ประกอบด้วย 5 แนวทาง ดังนี้

3.3.1 พัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ พร้อมกับเร่งรัดการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีระดับสูงร่วมกับการวิจัยและพัฒนา

3.3.2 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการขนส่งเชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจที่มีศักยภาพรองรับกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายและเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก โดยขยายขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งทุกรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย ได้มาตรฐานสากล

3.3.3 พัฒนาระบบสาธารณสุขภูมิภาคและสาธารณสุขการ โครงสร้างพื้นฐานและบริการทางสังคม และสิ่งแวดล้อมสู่ชุมชนที่ได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน สร้างสมดุลของการพัฒนาและกระจายผลประโยชน์

3.3.4 พัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองสำคัญของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุล อาทิ (1) ฉะเชิงเทรา: พัฒนาเป็นเมืองที่อยู่อาศัยชั้นดีที่ทันสมัย รองรับการพัฒนาขยายตัวของกรุงเทพฯ และ EEC (2) พัทธยา: พัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ สุขภาพและนันทนาการ ศูนย์ประชุมและศูนย์แสดงสินค้านานาชาติชั้นนำของอาเซียน และศูนย์การให้บริการทางการแพทย์ระดับนานาชาติ (Medical Tourism) (3) อุตะเภาะ: พัฒนาเป็นศูนย์ธุรกิจการบินและโลจิสติกส์ และ (4) ระยอง: พัฒนาเป็นเมืองแห่งการศึกษาและวิทยาศาสตร์ เมืองนานาชาติที่มีธุรกิจทันสมัย

3.3.5 ให้สิทธิประโยชน์และอำนวยความสะดวกเพื่อดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย ทั้งในด้านภาษี การจัดตั้งกองทุนเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเป้าหมาย การอำนวยความสะดวกในการอนุมัติ อนุญาต และการจัดตั้งเขตการค้าเสรี เป็นต้น

บทสรุป

อุตสาหกรรมเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เช่น การจ้างงาน การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้พัฒนาเศรษฐกิจ การผลิตสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ลดการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงิน ตลอดจนช่วยส่งเสริมและสนับสนุนความมั่นคงของประเทศ หากจำแนกตามกรรมวิธีการผลิตสามารถจำแนกอุตสาหกรรมได้เป็น 3 ประเภทได้แก่ อุตสาหกรรมปฐมภูมิ หรืออุตสาหกรรมขั้นที่ 1 เป็นอุตสาหกรรมที่นำวัตถุดิบจากธรรมชาติ หรือผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปด้วยกรรมวิธีที่ไม่ซับซ้อน ผลผลิตที่ได้จะใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปในการผลิตขั้นที่ 2 หรืออุตสาหกรรมขั้นทุติยภูมิ ส่วนขั้นที่ 3 หรือ อุตสาหกรรมขั้นตติยภูมิ เป็นอุตสาหกรรมบริการ ที่มุ่งตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคเป็นสำคัญ เช่น การขนส่ง การท่องเที่ยว และการโรงแรม เป็นต้น หากจำแนกประเภทอุตสาหกรรมตามขนาดการผลิตสามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ หัตถกรรม อุตสาหกรรมขนาดย่อม หรือขนาดเล็ก อุตสาหกรรมขนาดกลาง และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรืออุตสาหกรรมหนัก

แหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมในประเทศไทยจะมีความสัมพันธ์กับวัตถุดิบ แหล่งจำหน่ายสินค้าหรือตลาดที่ดินสำหรับตั้งโรงงานทั้งจำนวนพื้นที่และราคาที่ดิน การขนส่ง พลังงาน สิ่งสาธารณูปโภค และอื่น ๆ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้ ส่งผลต่อการกระจายของที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมประเภทหัตถกรรมจะตั้งอยู่ในเขตชุมชนดั้งเดิม โดยผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดวิธีการผลิตมาจากบรรพบุรุษ ส่วนสินค้าขนาดเล็กและขนาดกลางจะตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนขนาดต่าง ๆ ที่มีวัตถุดิบ แรงงาน และตลาดรองรับผลผลิตภาคอุตสาหกรรมนั้น ๆ สำหรับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมาก ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือใช้วัตถุดิบที่มีลักษณะเฉพาะ โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้จะตั้งอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม หรืออยู่ใกล้กับแหล่งวัตถุดิบ สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยที่ผ่านมาได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งใช้อุตสาหกรรมเป็นปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ และสนับสนุนการลงทุนจากนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก เป็นต้น